



Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus

Tractatus de Sacramentis in genere, de Baptismo, de Confirmatione, de
Eucharistia, de Pœnitentia, de Extrema-Vnctione, de Ordine & de
Matrimonio

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniae Agrippinae, 1671

Art. II. Quænam sit actio conversiva, & quem terminum formalem habeatß

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77185](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77185)

posita positione sequitur gravior inconveniens, quàm illam requisita, tres præcipue enumerantur. Prima est, quòd versetur inter duos terminos positivos, seu inter duas res, quarum una terminus à quo, & altera sit terminus ad quem, quia in omni conversione debet aliquid transire in aliud. Secunda est, quòd terminus à quo conversionis aliquo modo definat esse, & terminus ad quem aliquo etiam modo incipiat esse de novo; hæc enim est natura conversionis, ut terminus ad quem fiat aliquo modo medium illà. Tertia est, ut sit aliqua connexio inter definitionem termini à quo, & incipionem termini ad quem, ita ut mutatio unius aliquo modo loquatur ex mutatione alterius. Unde si Deus modò annihilaret Petrum in hoc loco, & in eodem instanti produceret Paulum in eodem loco, vel alibi, non salveretur conversio Petri in Paulum, propter defectum prædictæ connexionis.

ARTICULUS II.

Quenam sit actio conversiva, & quem terminum formalem habeat.

23. **S**upposita doctrinà fidei, præcedenti articulo traditā, quòd in hoc sacramento datur conversio totius substantiæ panis & vini in corpus & sanguinem Christi, quæ rectè transubstantiatio appellatur, restat explicandum, quid sit ista conversio, seu in qua actione consistat, & quis sit terminus formalis illius? Nam circa hoc varia sunt Authorum placita. Aliqui enim existimant, huiusmodi conversionem solum esse actionem adductivam corporis Christi ad Eucharistiam, & ad solam præsentiam localem formaliter terminatam. Ita Scotus, & ejus Discipuli, Bellarminus libro 3. de Eucharistia cap. 18. & Claudius de Saintes libro de Eucharistia repetitione 7. Eandem sententiam tenet Vazquez; addit tamen, ad veram transubstantiationem panis in corpus Christi, requiri, & sufficere, quòd hæc adductio corporis Christi succedat substantiæ panis, desinenti sub ejus accidentibus. Alii censent veritatem transubstantiationis Eucharistiæ ex eo præcisè salvari sufficienter, quòd dicatur, corpus & sanguinem Christi uniri formaliter speciebus panis & vini, loco substantiæ ipsorum, subindeque dicunt terminum formalem actionis conversivæ quæ Christus fit præsens in hoc sacramento, esse unionem corporis Christi ad species, vel modum substantiæ accidentibus Eucharisticis, conservando illa sine subiecto. Ita Alanus, Henriquez, & Valentia. Alii verò asserunt, actionem illam esse conservationem corporis & sanguinis Christi sub speciebus Eucharisticis, virtute verborum continuatam & repetitam, quæ illa produceret de novo in rerum natura, nisi jam inveniret producta. Hanc tenent Gabriel in 4. dist. 11. quæst. 1. art. 3. dubio 2. & lect. 40. super Canonem, & Suarez hic disp. 40. sect. 4. pro se plures Autores citans. Alii demum affirmant, transubstantiationem Eucharisticam, veram esse corporis & sanguinis Christi productionem, non quidem simpliciter loquendo, sed sub novo modo essendi, sive sub speciebus Eucharisticis. Ita docent Cajetanus, Nunno, pluresque ex recentioribus Thomistis, in manuscriptis de Eucharistia.

§. I.

Premittenda ad resolutionem questionis.

24. **P**ro resolutione hujus difficultatis, tria breviter hic præmittenda sunt. In primis enim supponenda est definitio conversionis genericè sumptæ. Secundò explicandæ conditiones ad illam requisitæ. Tertiò divisio ejus in suas species declarari debet. Definitio ergo conversionis in genere est transitus unius rei in aliam, ut constat ex

communi conceptione. Conditiones vero illam requisitæ, tres præcipue enumerantur. Prima est, quòd versetur inter duos terminos positivos, seu inter duas res, quarum una terminus à quo, & altera sit terminus ad quem, quia in omni conversione debet aliquid transire in aliud. Secunda est, quòd terminus à quo conversionis aliquo modo definat esse, & terminus ad quem aliquo etiam modo incipiat esse de novo; hæc enim est natura conversionis, ut terminus ad quem fiat aliquo modo medium illà. Tertia est, ut sit aliqua connexio inter definitionem termini à quo, & incipionem termini ad quem, ita ut mutatio unius aliquo modo loquatur ex mutatione alterius. Unde si Deus modò annihilaret Petrum in hoc loco, & in eodem instanti produceret Paulum in eodem loco, vel alibi, non salveretur conversio Petri in Paulum, propter defectum prædictæ connexionis.

Addunt aliqui quartam conditionem, præter quòd detur aliquid tertium commune utrique termino, sub quo terminus à quo, & terminus ad quem sibi invicem succedant. Verum licet illud in conversione Eucharistica repetatur, non tamen necessarium ad rationem communem veræ conversionis, quia nulla apparet repugnantia, quòd Deus mediante verâ conversione transformet totam substantiam panis cum accidentibus in corpus Christi, & tamen eundem locum daretur tertium commune utrique termino.

Potest conversio sic explicata dividitur in substantialem & accidentalem. Appellatur conversio substantialis, quando fit transitus aliquod extremum substantiale, ut cum ex aqua fit ignis, vel ex aqua vinum. Accidentalis vero dicitur, quando fit transitus in extremum accidentale, ut cum ex albo fit nigrum, vel ex calido frigidum. Secundo dividitur in totalem & formalem. Conversio totalis est, quando unum extremum ita transit in aliud, quòd nihil de illo remanet commune utrique termino, sed totum quod est in uno transit in aliud, tam ex parte materiæ, quàm formæ. Conversio autem formalis fit contra, quando unum extremum ita transit in aliud, quòd remanet idem subiectum commune utrique extremo, & solum fit transitus in formis, idè quæ vocatur formalis. Hæc invenitur in mutationibus naturalibus, & potest fieri à causis secundis, & agentibus creatis, ut cum ex ligno fit ignis, ex albo nigrum &c. Prima verò transcendit vires totius naturæ, & cujuslibet agentis creati, & à solo Deo super naturaliter operante fieri potest, ut locutione ostendit D. Thomas 4. contra Gentes cap. 4. ubi sic dicitur: Conversio panis in corpus Christi alterius modi est ab omnibus conversionibus naturalibus. Nam in qualibet conversione naturalis manet subiectum in quo succedunt sibi diversa forma, vel accidentales, sicut cum album in nigrum convertitur, vel substantiales, sicut cum aer in ignem, unde conversiones formales nominantur: sed in conversione prædicta, subiectum transit in subiectum, & accidentia manent, unde hæc conversio substantialis nominatur. Nunc autem considerare oportet, quales hæc accidentia maneant, & quomodo subiectum subiectum vertatur, quòd quidem natura facere non potest. Omnis enim natura individuat, & non supponit, per quam subiecta individuantur: unde natura facere non potest quòd hæc substantia, sicut la, sicut quòd hic dignus fiat ille dignus, sed materia

subiecta est virtuti divina, cum per ipsam producatur in esse; unde divina virtute fieri potest, quod hac individua substantia in illam præexistentem convertatur: sicut enim virtute naturalis agentis cuius operatio se extendit tantum ad immutationem formæ, & existentia subiecti supposita, hoc totum in illud totum convertitur, secundum variationem speciei & formæ, verbi gratia hic aer in hunc ignem generatur: ita virtute divina, qua materia convertitur in illam & per consequens hoc individuum in illud; individuationis enim principium materia est, sicut forma est principium speciei.

S. II.

Rejiciuntur tres prima sententia, & quarta statuitur.

Dico primò: Conversio Eucharistica non est actio adductiva corporis Christi, ad solam præsentiam localem formaliter terminata.

16. Probatür primò: Actio adductiva est motus localis rei quæ adducitur: Sed per transubstantiationem Eucharisticam, corpus & sanguis Christi non moventur localiter; aliàs enim cum impossibilis sit motus localis, nisi unus locus per modum termini à quo deferatur, & alius tanquam terminus ad quem acquiratur, corpus Christi cælos relinqueret, ut in terram sub speciebus Eucharisticis descenderet: Ergo transubstantiatio Eucharistica, non est actio adductiva corporis Christi ad speciem panis & vini.

17. Probatür secundò: Ad conversionem requiritur ut terminus ad quem habeat impossibilitatem cum termino à quo, aliàs enim posset terminus à quo in se remanere, quod repugnat ipsius conversioni in terminum ad quem: Sed terminus ad quem actionis adductivæ corporis Christi, non habet talem impossibilitatem cum termino à quo: Ergo talis actio non est vera conversio. Major patet, Minor etiam manifesta videtur: Nam terminus ad quem actionis adductivæ corporis Christi est præsentia sacramentalis: Sed hæc non est impossibilis cum substantia panis, quæ est terminus à quo Eucharistica conversionis; quia præsentia illa non est quantitativa & divisibilis, sed sacramentalis & indivisibilis, ac similis illi quæ Angelus sit præsens loco: unde sicut Angelus per hoc quod sit præsens alicui spatio, non propterea expellit substantiam corpoream quæ est in illo: ita neq; in Eucharistia, ex eo præcisè quod corpus Christi sit præsens speciebus, expellitur necessariò substantia panis sub eis præexistens.

18. Dices cum Bellarmino, ex intentione Dei volentis destruere substantiam panis & vini, corpus Christi esse impossibile cum ea.

19. Sed contra: Repugnantia termini ad quem cum termino à quo, in vera conversione, non ex aliqua extrinseca Dei ordinatione, sed ex natura ipsius conversionis peti debet: aliàs omne quod ex voluntate Dei desinit simul atq; aliud incipit esse, diceretur in illud converti, quod est absurdum: Ergo &c.

20. Probatür tertio conclusio: Transubstantiatio sive conversio substantialis, debet habere pro termino formali ad quem aliquid substantiale, cum à tali termino speciem & denominationem accipiat: Sed terminus ad quem actionis adductivæ corporis Christi, non est substantialis, sed accidentalis; nam huiusmodi termi-

Tem. V.

nus est præsentia sacramentalis, quæ juxta Adversarios accidentalis est: Ergo in tali actione transubstantiatio consistere nequit.

Respondent primò Adversarij, sufficere ad conversionem substantialem quod terminus à quo sit substantialis, quia ille tenet præcipuum locum, eò quod ille solus dicatur converti.

Sed contra primò: Illa responsio non est consona Concilio Tridentino, quod infert, hanc conversionem appellari propriè transubstantiationem, ex eo quod tota substantia panis convertitur in substantiam corporis Christi; unde exigit ad conversionem substantialem, utrumq; terminum esse substantialem.

B Secundò, Quod est principalis in conversione, tribuit illi speciem & denominationem: Sed terminus ad quem est quid principalis, principalis enim intenditur, terminus verò à quo, nisi secundariò, & ratione termini ad quem: Ergo terminus ad quem debet esse substantialis.

Tertiò, sicut transformatio petit ut non solum terminus à quo sit forma, sed etiam terminus ad quem, & similiter translocatio, quod uterq; terminus sit locus; ita transubstantiatio exigit ut uterq; terminus sit substantia.

C Respondet secundò, terminum formalem transubstantiationis esse præsentiam ad speciem in concreto, quo modo sumpta idem est ac corpus Christi ut præsens: in hoc autem concreto reperitur substantia ipsa corporis Christi, quod sufficit ad rationem conversionis substantialis.

Sed contra: Ut actio dicatur substantialis, non sufficit quod terminetur ad concretum importans substantiam subiectam accidenti, alioquin nulla daretur actio accidentalis: dea baptisio enim, calefactio, & huiusmodi, essent actiones substantiales, quia terminantur ad concretum accidentale, importans substantiam pro materiali; imò motus localis Angeli esset vera transubstantiatio, quia terminatur ad substantiam ipsius, ut stat sub præsentia ad locum.

Potest adhuc hæc responsio magis confutari: Nam cum assertitur substantiam corporis Christi ingredi terminum huius conversionis, vel intelligitur illum ingredi tanquam aliquid productum sub aliqua ratione substantia sibi propria, vel tanquam improductum sub omni sua ratione substantiali, & præcisè solum ut subiectum recipiens novam præsentiam accidentalem: Si primum dicatur, necesse est admittere, terminum primarium non esse ipsam præsentiam, sed ipsummet corpus Christi secundum esse substantiale, præsentiam verò secundarium solum, utpote ex priori subsecutum. Secundum verò affirmari nequit: quod enim substantia supponatur ad aliquam actionem productivam alicujus rei, non sufficit ut actio illa dicatur substantialis, ut patet in exemplis jam adductis.

E Respondet tertio Vazquez, ut conversio Eucharistica dicatur transubstantiatio, non requiri quod ad substantiam per se primò terminetur, sed sufficere quod in ea interveniat quidam ordo substantiarum, quarum una succedat alteri, & ideo dicatur in illam converti.

Sed contra primò: Sola successio unius substantiæ loco alterius, est tantum veluti translocatio, non verò transubstantiatio; etenim si Petrus per mortem sublato, Paulus ejus loco substitueretur, fieret quidem successio, sed non conversio, sive transubstantiatio unius in alium: Ergo sola successio unius substantiæ, loco alte-

H h

rius

rius desinentis, non est vera transubstantiatio.

33. Confirmatur primò: Si Christus his vocibus consecrasset, *Hic non fit panis, sed corpus meum*, eadem contingeret successio corporis Christi in locum aut quasi locum panis, quæ nunc est, & tamen panis non fuisset conversus in corpus Christi: Ergo sola illa successio non sufficit ad salvandam veritatē transubstantiationis Eucharisticæ.

34. Confirmatur secundò: Si transubstantiatio Eucharistica sit tantum successio corporis & sanguinis Christi, loco substantiæ panis & vini desinentis, sequitur corpus Christi converti in substantiam nostram, aut in vermes, quando corrumpuntur species, non minus quam panem converti in corpus Christi; quandoquidem utrobique substantia substantiæ succedit: Sed hoc dici nequit: Ergo nec illud.

35. Confirmatur tertio: D. Augustinus lib. 17. de civit. cap. 18. hanc ponit differentiam inter veras conversiones & miraculosas, cuiusmodi est illa quæ reperitur in hoc sacramento, & inter apparentes quæ sunt à Dæmone, quod illæ sunt per veram & substantialem rerum conversionem, istæ verò per solam translocationem, quam merito negat esse veram conversionem: Ergo conversio substantialis quæ reperitur in hoc mysterio, non consistit in quodam tantum ordine substantiarum, quarum una succedat alteri.

Dico secundò: in conversione Eucharistica veram rationem transubstantiationis non salvari, ex eo præcisè quod dicitur corpus & sanguinem Christi uniri formaliter speciebus panis & vini, loco substantiæ ipsorum, vel sustentare accidentia Eucharistica, conservando illa sine sub-

36. Probatur breviter: Impossibile est quod corpus Christi intelligatur uniri speciebus, & consequenter substat accidentibus, Eucharisticæ, nisi prius ibi sit; & per consequens nisi prius intelligatur actio conversiva panis in corpus Christi: Ergo actio conversiva est distincta ab actione unitiva, & hæc illam præsupponit; subindeque terminus formalis primarius actionis conversivæ, non est modus unionis corporis Christi ad species Eucharisticas, vel modus substanciandi accidentibus Eucharisticis, seu conservandi illa sine subiecto.

37. Confirmatur: Terminus formalis & primarius conversionis Eucharisticæ debet esse substantialis, cum talis conversio substantialis sit, & actio specificationem & denominationem à termino formali & primario sumat, ut supra dicebamus: Atqui unio corporis Christi cum accidentibus Eucharisticis, non est substantialis, sed accidentalis tantum, cum ex substantia & accidentibus nequeat fieri compositum nisi per accidens. Similiter modus substanciandi accidentibus, licet sit in substantia, tamen est accidentalis, quia substantia illum acquirit, nullâ factâ mutatione in ipsa: Ergo nec talis unio, nec modus ille substanciandi accidentibus, est terminus formalis & primarius conversionis Eucharisticæ.

38. Dico tertio conversionem panis in corpus Christi non esse actionem conservativam illius. Probatur: Quia vel esset antiqua conservatio quæ conservatur in celo, vel alia nova & supernaturalis, quæ specialiter inciperet conservari sub speciebus Eucharisticis: Neque dici potest: Ergo &c. Minor quoad primam partem manifesta videtur, quia conservatio illa antiqua est actio merè naturalis, terminata per se primò

A ad totam humanitatem Christi, non panem Christum, ut formaliter in compositum est substantia panis, modo indivisibilis & inextensibilis, sed modo divisibilis & extenso: Atqui conservatio panis in corpus Christi est supernaturalis, & terminatur formaliter ad corpus Christi, ut terminans cum substantia panis, & sub modo indivisibili & inextenso: Ergo non est conservatio antiqua quæ conservatur in celo. Probatur etiam quoad secundam partem, quia conservatio nihil aliud est quam continuata productio: Ergo si conversio panis in corpus Christi est conservatio illius sub speciebus, & non prius productiva illius sub speciebus, eisdem speciebus. Addo quod conservatio rei, supponit eam conservari: Ergo est impossibile rationem quæ ponitur corpus Christi sub speciebus puram conservationem ipsius sub horum speciebus. Vide quæ scriptimus articulo præcedenti §. 3. versùs finem.

Dico ultimò: Actio conversiva quæ corpus Christi ponitur sub speciebus, est verè productiva corporis Christi, non simpliciter & absolute, sed tali modo, scilicet ex alia substantia quæ ipsum convertitur, & in cuius locum succedit.

Prima pars huius conclusionis probatur primò ex SS. Patribus, qui dicunt in consecratione corpus Christi fieri de pane: sic enim loquitur expressè Ambrosius lib. 4. de sacram. cap. 4. Augustinus relatus Can. Vtrum sub figura, de doctr. crist. dist. 2. Damascenus lib. 1. de fide cap. 4. Gaudentius tract. 2. in Exodum: Et Hieronymus Epist. ad Heliodorum, ubi dicit: Sacramentum loquens, sic ait: Qui Christi corpus sacro ore acciunt. Hinc S. Ephrem, Sacerdos unum appellat. Stupendum miraculum, omnium ornamentum, substantissimum, bonorum omnium quæ in hominibus sunt apicem, divinum quoddam, omnium quæ creaturæ minime expectantur velut extremam metam. Hæc etiam celebratur illa sententia, quæ S. Augustinus & D. Gregorio tribuitur: O magna Sacramentum dignitas, in quorum manibus, velut in altari, Christus quotidie incarnatur! Sicut ergo Deus per Virgo, verbo Verbum conceptum merito, in lapide expendit Bernardus hom. 1. 3. super Mat. 23. ubi sic eam alloquitur: Responde Virgo, & suscipe Verbum; profer tuum, & concipies, emite transitorium, amplectere singularem. Quia tardas, quid trepidas? Crede, confite, suscipe. Virgo beata cor fides, labia consensum, viscera Creatori. Ita etiam Sacerdos quotidie Christus corpus verbis consecrationis in altari producit, & fructus ventris virginitatis, sit patris labiorum ipsius.

D Ratio etiam suffragatur: Nam omnis conversio substantialis, est vera productio substantiæ, quæ loco alterius in eam transmutatur: Ergo & conversio Eucharistica, quæ fit à Sacerdotibus, per verba consecrationis. Consequentia patet, Antecedens probatur: Tum quia productio est aliquod nomen commune ad creationem, generationem, educationem, & conversionem. Tum etiam, quia communicatio seu unio alicujus esse substantialis, est vera productio: Sed conversio substantialis est communicatio seu influxus alicujus esse substantialis in alium, ex aqua conversio in Cana Galilee, quod dicitur factum, & esse substantiale accipiente conitatur: Ergo &c.

Confirmatur: Per conversionem Eucharisticam corpus & sanguis Christi incipiunt esse suo speciebus panis & vini, & tamen ad eas non adducuntur, ut probavimus: Ergo sub eis verè producuntur. Probatur Consequentia, ex eo quod implicet Christum incipere esse hic, & non adduci ex alia parte, neq; produci. Non enim primò potest esse sub speciebus per conservationem, quandoquidem prius est rem esse, quàm sibi conservari, ut suprà contra Suarem dicebamus.

Secunda verò pars conclusionis, quæ asserit conversionem Eucharisticam non esse actionem productivam corporis Christi simpliciter & absolute, sed tali modo, scilicet ex alia substantia quæ in ipsum convertitur, & in cuius locum succedit, breviter suadet, tum ex Augustino, Ambrosio, Damasceno, & alijs Patribus suprà citatis, asserentibus corpus Christi per verba consecrationis fieri ex pane: Tum etiam, quia corpus Christi simpliciter & absolute supponitur productum, & in rerum natura existeret, antequam verba consecrationis à Sacerdote proferantur, & fiat conversio panis in ipsum: Ergo talis conversio non potest dici corporis Christi productio, simpliciter & sine addito, sed tantum secundum quid & cum addito, nimirum ex substantia panis, & sub speciebus ejus. Unde terminus formalis transubstantiationis, non est corpus Christi absolute sumptum, sed corpus Christi, quatenus fit ex pane, in cuius locum succedit: sicut terminus formalis motus aeris verbi gratia, à terra usq; ad mediam regionem, non est media regio præcisè, aliàs non distingueretur à motu ignis, quia moveretur à propria sphaera usq; ad mediam regionem aeris, sed est media regio aeris, ut comparata ad terminum à quo, scilicet ad terram, à qua aer ascendit.

§. III.

Solvuntur objectiones.

Obijcies primò contra primam conclusionem: Per transubstantiationem Eucharisticam corpus Christi acquirit tantum esse accidentale, nempe esse præsens speciebus sacramentalibus: Sed hoc sufficienter salvatur præcisè per ejus additionem ad illas species: Ergo per ipsam rationem transubstantiationis sufficienter salvatur. Minor constat, Major verò probatur. Illud solù acquirit corpus Christi per transubstantiationem, quod verba consecrationis efficiunt: Sed verba consecrationis non efficiunt nisi illam præsentiam accidentalem; solùm enim efficiunt quod significant: non significant autem nisi præsentiam corporis Christi sub speciebus: Ergo &c.

Respondeo primò negando Majorem; si enim per transubstantiationem Eucharisticam corpus Christi esse tantum accidentale acquireret, talis actio non posset dici conversio substantialis, utpote quæ debet terminari ad esse substantiale, ut in tertia probatione primæ conclusionis ostendimus. Ad probationem in contrariū, concessa Majori, nego Minorem, & probationem ei subjunctam; ut enim verba consecrationis significant tantum præsentiam corporis Christi sub speciebus panis, dicendum esset, *Hic est corpus meum*, non verò, *Hoc est corpus meum*.

Respondeo secundò, data & non concessa Majori, negando suppositum Minoris: etsi enim præsentia accidentalis corporis Christi sub spe-

ciebus, sufficienter salvari possit per ejus additionem; eo tamen ipso quòd talis adductio esse non potest sine motu locali, corpus autem Christi per transubstantiationem non moveatur localiter, aliàs enim deferretur cælum, non est sub speciebus per additionem.

Obijcies secundò contra secundam conclusionem: Per conversionem Eucharisticam id solùm habet corpus Christi, quo posito ex natura rei panis esse definit. Sed ex eo præcisè quòd corpus Christi sustentet accidentia panis sine subjecto, aut ijs uniatur formaliter loco substantiæ panis, definit panis: Ergo per conversionem Eucharisticam corpus Christi solùm habet quòd sustentet accidentia Eucharistica sine subjecto, aut ijs uniatur formaliter, loco substantiæ panis.

Respondeo negando suppositum Minoris, quòd nempe corpus Christi habeat immediate per transubstantiationem sustentare accidentia Eucharistica, vel illis subistere, aut formaliter uniri, si de facto illis subisset aut uniretur: falsa, inquam, est hæc suppositio, quia corpus Christi non potest hoc habere, nisi saltem præsuppositivè ad illa accidentia adducatur, vel sub eis producat.

Obijcies tertio contra tertiam & quartam conclusionem: Illa actio non est productiva, sed duntaxat conservativa corporis Christi, quæ utpote ipsum productum, & jam existens: Sed actio conservativa panis in corpus Christi, ipsum productum & existens supponit: Ergo non est productiva, sed tantum conservativa illius.

Confirmatur & magis illustratur hæc ratio: Quod producit transit de non esse ad esse: Sed corpus Christi non transit per conversionem Eucharisticam de non esse ad esse, aliàs cum præexistat tali conversioni, simul esset & non esset: Ergo per illam non producit, sed duntaxat conservatur.

Confirmatur ampliùs: Actio quæ efficienter procedit ab aliquo agente, non potest esse productiva illius, aliàs enim idem esset simul prius & posterius seipso, secundum idem: Sed transubstantiatio Eucharistica efficienter est à corpore Christi, ut ab instrumento Divinitati conjuncto: Ergo non potest ipsum producere.

Ad objectionem respondeo distinguendo Majorem: Illa actio non est productiva corporis Christi simpliciter & absolute, quæ supponit ipsum productum & jam existens, concedo Majori. Non est productiva illius secundum quid, & cū addito, nego Majorem, & concessa Minori, distinguo Consequens, distinctione Majoris. Ex eo igitur quòd corpus Christi conversioni Eucharistica præexistat, solùm inferri potest, talem conversionem non esse simpliciter & absolute productivam illius, quod libenter concedimus; non tamen colligitur, per transubstantiationem corpus Christi non produci secundum quid, & ex novo aliquo modo, nimirum ex pane, & ex speciebus Eucharisticis. Unde

Ad primam confirmationem, distinguo Majorem: Quod producit, transit de non esse eo modo quo producit, ita ut si producat simpliciter, transeat à non esse simpliciter ad esse simpliciter; vel si producat solùm cum addito, transeat à non esse cum addito, concedo Majorem. Quod producit, transit de non esse alio modo, quàm eo quo producit, nego Majorem. Similiter distinguo Minorem: Corpus Christi per transubstantiationem non transit à

non esse simpliciter & absolute, ad esse simpliciter & absolute, concedo Minorem. Non transit à non esse cum addito, scilicet à non esse sub speciebus Eucharisticis, & ex pane; ad esse sub illis speciebus, nego Minorem. Eodem modo distinguendum est Consequens: Ergo corpus Christi per transubstantiationem non produci- tur, productione absolute & simpliciter dicta, concedo: productione cum addito, scilicet ex pane, & sub speciebus panis, nego. Licet enim absolute præexistat tali transubstantiationi, non tamen illi præexistit ut ex pane productum, neq; ut sub speciebus panis existens.

Ad secundam, distinguo etiam Majorem: Actio quæ efficienter procedit ab aliquo agente, non potest esse prima productio ipsius, concedo Majorem. Non potest esse iterata ejus productio, & sub novo modo essendi, nego Majorem; id enim est possibile, non quidem naturaliter, sed divinitus. Ad probationem in contrarium dico similiter, quod licet idem ut primò productum, non possit esse prius ad seipsum ut primò productum, bene tamen ad seipsum ut reproductum: productio autem corporis Christi sub speciebus, non est prima ejus productio, sed reproductio, ac proinde potest corpus Christi ut primò productum præsupponere ad idem corpus reproductum.

Instabis: Idem est esse quod corpus Christi accipit per reproductionem, cum eo quod recipit per primam productionem; aliàs enim malè diceretur reproduci, quia reproductio nihil aliud est quam ejusdem iterata productio: Ergo si ve dicatur prius seipso ut productum, si ve reproductum, idem secundum idem erit prius ad seipsum.

Respondeo distinguendo Antecedens: Idem est esse quod corpus Christi accipit per reproductionem, cum eo quod recipit per primam productionem, & idem modis essendi, nego Antecedens. Et diversus modus essendi, concedo Antecedens. Similiter distinguo Consequens: Ergo si ve dicatur prius seipso ut productum, si ve ut reproductum, idem secundum idem erit prius ad seipsum; sub eodem modo essendi, nego. Sub alio modo essendi concedo. In hoc enim non est major repugnantia, quam quod idem numero corpus existens in uno loco uno modo, verbi gratia circumscriptivè, præsupponatur ad seipsum ut existens in alio loco alio modo, scilicet definitivè, si ve sacramentaliter, ut fides docet.

Objicies quarrò: Nullus effectus potest produci per plures actiones totales, ut docent nostri Thomistæ in Philosophia: Sed si actio conversiva, sit productiva corporis Christi, idem effectus produceretur per plures actiones totales, nam corpus Christi in cælo produci- tur seu conservatur per actionem totalem & diversam à transubstantiatione per quam ponitur sub speciebus Eucharisticis.

Respondeo distinguendo Majorem: Nullus effectus potest produci per plures actiones totales, sub eadem ratione formali, concedo Majorem. Sub diversâ ratione formali, nego Majorem: ratio autem formalis sub qua corpus Christi produci- tur in altari, est diversâ rationis ab ea sub qua produci- tur seu conservatur in cælo, quia illa est conversiva, non verò ista.

Instabis: Corpus Christi eodem tempore in pluribus altaribus consecratur. Sed tales consecrationes sunt ejusdem rationis, cum omnes sint conversivæ panis in corpus Christi: Ergo si sint

A productivæ illius, idem effectus sub eadem ratione formali per plures actiones totales produceretur.

Respondeo non esse inconveniens quod idem effectus produci- tur per distinctas actiones instrumentarias, quia ab illis non produci- tur effectus: illæ verò actiones quibus consecratur corpus Christi à diversis Sacerdotibus in pluribus altaribus, non sunt principales, sed tantum instrumentariae, cum Sacerdos ministrans taliter tantum ad consecrationem, seu productionem corporis Christi in altari, concurrens.

Dices: Implicat plura accidentia solo numero distincta esse in eodem subiecto, ut docent nostri Thomistæ in Metaphysica: Sed si corpus Christi produceretur in hoc altari per unam actionem instrumentariam, & in alio per aliam, plura accidentia solo numero diversa essent in eodem subiecto; nam actiones illæ instrumentariae, quæ non distinguuntur specie, sed tantum, recipiuntur in corpore Christi, quod est idem in hoc vel in illo altari: Ergo &c.

Respondeo distinguendo Majorem: Implicat plura accidentia solo numero diversa, esse in eodem subiecto formaliter sumpto, concedo Majorem: materialiter sumpto, nego Majorem. Similiter distinguo Minorem: Si corpus Christi produceretur & c. plura accidentia solo numero diversa essent in eodem subiecto materialiter sumpto, concedo: formaliter, nego. Ad probationem contrariam, distinguendum est Antecedens: actiones illæ instrumentariae recipiuntur in corpore Christi, absolute sumpto, nego. In corpore Christi, ut sit ex tali pane, sub talibus speciebus, concedo. Ex quo patet, quod quævis productum illarum actionum sit idem materialiter, est tamen diversum formaliter: quæ diversitas formalis sufficit ad distinguenda accidentia, ut ostenditur in Metaphysica.

Objicies ultimò: Si corpus Christi produci- tur sub speciebus sacramentalibus, sequitur quod si facta fuisset consecratio in triduo mortis, fuisset alterius speciei ab ea quæ modo fit: Sed hoc non videtur admittendum: Ergo nec illud. Sequitur Majoris probatur: Actio specifiatur ex termino ad quem: Sed si corpus Christi produci- tur sub speciebus sacramentalibus, terminus ad quem consecrationis factæ in triduo mortis, scilicet corpus ut mortuum, differret à termino ad quem consecrationis quæ fit modo, scilicet à corpore Christi ut vivo; differunt enim speciei corpus vivum & corpus mortuum: Ergo si corpus Christi produci- tur sub speciebus sacramentalibus, sequitur quod si facta fuisset consecratio in triduo mortis, fuisset alteri speciei ab ea quæ modo fit.

Respondeo negando sequelam Majorem, & ejus probationem, nego similiter sequelam Minoris; ad probationem verò quæ subjungitur, dicendū est, terminum formalem ad quem consecrationis Eucharisticæ, neq; esse corpus vivum neq; mortuum, sed abstrahens ab utroque, scilicet corpus de prædicamento substantiæ, includens quidem hanc numero materiam, & hanc numero formam; sed hanc numero formam, secundum quod dat esse vivens, quia ut ratio tantum per concomitantiam in sacramento, & consequenter corpus Christi est vivens per concomitantiam sub speciebus, non verò formaliter, & ex vi transubstantiationis, ut magis declarabitur disputatione sequenti.

§. IV.

Corollarium præcedentis doctrinæ.

EX dictis intelliges, terminum formalem & primarium transubstantiationis, neque esse solam præsentiam Christi sub speciebus, neque unionem corporis Christi ad species Eucharisticas, nec modum substandi accidentibus Eucharisticis, seu conservandi illa sine subjecto; sed ipsum Christi corpus, quatenus sit ex pane, in cuius locum succedit: nam ut supra dicebamus, terminus formalis & primarius transubstantiationis debet esse substantialis, cum speciem & denominationem illi tribuat: At neque præsentia Christi sub speciebus, neque unio corporis Christi ad illas, nec modus substandi accidentibus Eucharisticis, substantialia sunt, ut ex supra dictis patet, bene tamen corpus Christi: Ergo terminus formalis & primarius transubstantiationis est ipsum corpus Christi, non quidem præcisè & absolute sumptum, sed quatenus sit ex pane in cuius locum succedit. Quod ut magis declaratur.

Observandum est, ad diversitatem specificam actionum, non requiri necessarium diversitatem terminorum seu effectuum in esse entis & materialiter, sed solum formaliter in esse termini, sive effectus: unde ipse effectus qui est a causa creata per generationem, potuit esse à Deo per creationem, sub alia ratione universaliori, nempe in ratione entis: & idem homo à Sole & ab homine generatur; ab homine quidem, ut à causa univoca, rationem specificam vel individualem per se primò attingente; à Sole verò, ut à causa æquivoca & universalis, cui per se primò ratio corporis corruptibilis correspondet, ut explicari solet in Philosophia. Unde etsi corpus Christi sit in celo existens, quoad animam quâ informatur, productum per creationem, sub ratione entis; & secundum totum compositum, per generationem, sub ratione hominis; quia tamen non est productum sub ratione talis corporis ex pane producibilis, per propriam actionem ad hanc rationem formalem per se primò terminatam, & ab ea specificatam, per ordinem ad divinam potentiam, manet producibile iterum in Eucharistia, per actionem formaliter ipsam respicientem secundum illam rationem, quæ licet sit una tantum in specie formaliter, potest tamen numero multiplicari in infinitum sine regorematicè; quamvis enim per unam consecrationem corpus Christi sit productum, secundum quod est hoc corpus producibile ex hoc numero pane, non tamen quatenus est producibile ex alio & alio pane, sed secundum hoc manet semper producibile per ordinem ad divinam omnipotentiam.

ARTICULUS III.

An substantia panis & vini in Eucharistia desinant esse per annihilationem?

Affirmant Scotistæ, & Nominales, negant Thomistæ, & alii Theologi communiter cum S. Thoma hic art. 3. quare

Dico breviter, substantiam panis & vini in Eucharistia non desinere per annihilationem.

Licet omnes ferè Theologi in hac conclusione conveniant, variè tamen illam explicant, & probant. Durandus enim dicit substantiam pa-

Tom. V.

Anis in Eucharistia non annihilari, quia corrupta forma panis per conversionem, materia ejus manet sub forma corporis Christi, sicut materia alimenti manet sub forma aliti. Sed hæc doctrina Durandi manifestum errorem continet, tum in Philosophia, quæ docet unam & eandem formam non posse duplicem materiam actuare; tum in fide, cum Tridentinum sessione 13. can. 2. asserat, in Eucharistica transubstantiatione converti totam substantiam panis in corpus Christi, & sola ejus accidentia remanere.

Alii verò dicunt, panem non annihilari, quia manent accidentia, quæ sunt aliquid illius. Sed hoc etiam fundamentum ruinolus est, quia accidentia sunt omnino extrinseca substantiæ, ac proinde non mutant motum definitionis vel productionis illius: unde sicut si Deus sub speciebus consecratis, & præexistentibus accidentibus, integram substantiam panis produceret, esset creatio, quia esset productio substantiæ ex nihilo: ita pariter definitio totius substantiæ panis, quamvis omnia ejus accidentia remaneant, poterit dici ejus annihilatio, nisi aliud obstat. Adde quod, sicut creatio terminatur ad esse substantiale & subsistens, sic etiam annihilatio ad non esse rei subsistentis: Ergo si illa in nihilum cedat, quantumvis accidentia supersint, vera interveniet annihilatio.

Terriò, alii asserunt, panem non annihilari, quia corpus Christi posset iterum converti in panem qui primò desierat. Sed hoc frivolum est, quia quantumcumque panis annihilaretur, semper tamen posset Deus, & corpus Christi, & quodlibet aliud ens, in substantiam panis convertere.

Quartò, sunt aliqui qui existimant, non annihilari substantiam panis, quia loco illius succedit substantia corporis Christi. Sed contra hoc est, quia si Deus in nihilum redigeret corpus aliquod intra aquam existens, v.g. piscem, etiam si loco illius succederet aqua, ad replendum vacuum, verè talis piscis annihilaretur: Ergo licet in Eucharistia, loco substantiæ panis, succedat substantia corporis Christi, non propterea illa non annihilatur.

Simili discursus refellitur alius dicendi modus, asserens quoddam quamvis substantia panis desinat, non annihilatur tamen; quia illa definitio non est per se & propter seipsam intentæ, sed propter aliud, scilicet ad ponendum corpus Christi loco ipsius. Nam si Deus statueret in instanti quo homo moritur, per negationem concursus animæ rationalem destruere, ut in illa materia poneretur alia forma, sine dubio ibi esset vera annihilatio animæ rationalis: Ergo extrinseca illa intentio non destruendi substantiam panis, nisi ad ponendum corpus Christi, non impedit quominus substantia panis dicatur annihilari. His ergo prætermis.

Probatur conclusio triplici ratione D. Thomæ hic art. 3. Prima insinuat in argumento sed contra, ubi sic discursit. Juxta Augustinum lib. 83. quaestionum, qua. 21. Deus non est causa tendendi in non esse: Sed hoc sacramentum divinæ virtute perficitur, ita ut sit speciale opus divinæ virtutis & omnipotentia: Ergo in illo nulla entitas seu substantia annihilatur. Hæc ratio similis est illi quæ idem S. Doctor 1. parte quaest. 104 art. 4. probat quod Deus de facto nullam rem in nihilum redigit. Verba ejus sunt: Redigere aliquid in nihilum, non pertinet ad gratia manifestationem, cum magis per hoc divina potentia &

Hh

boni